

University of Tehran

A Critique of William Rowe’s Perspective on the “Begging the Question” Nature of the Modal Ontological Argument

Mohammad Amin Khodamoradi¹

1. MA Student, Department of Philosophy of Religion, Faculty of Theology and Islamic Studies, University of Tehran, Tehran, Iran. Email: amin.khodamoradi@ut.ac.ir

Abstract

This research investigates and critiques William Rowe’s objection to Plantinga’s modal ontological argument using a descriptive-analytical approach. According to Plantinga, God is defined as a maximally great being—a being who is omniscient, omnipotent, and omnibenevolent in all possible worlds. Plantinga’s argument holds that, since the existence of such a being is possible, it must follow that this being exists in the actual world. The key premise of this argument, known as the "possibility premise," asserts that God's existence is not impossible. William Rowe argues that Plantinga’s argument epistemologically commits the fallacy of "begging the question." Rowe claims that the only way to affirm the possibility premise—the possibility of God’s existence—is by already accepting the conclusion that God exists in the actual world. This research provides a detailed analysis of Rowe’s objection and argues that his claim—that the modal ontological argument begs the question—is inconsistent with his own criteria for identifying this fallacy. Furthermore, as some of Rowe’s critics have pointed out, his reasoning would imply that all valid arguments are guilty of begging the question, which is evidently false. Consequently, Rowe fails to demonstrate that the modal ontological argument commits the fallacy of begging the question.

Keywords: Alvin Plantinga, begging the question, modal ontological argument, William Rowe.

Introduction

According to Plantinga's formulation of the modal ontological argument, God is defined as a being who is omniscient, omnipotent, and omnibenevolent in all possible worlds. If the existence of such a being is not impossible (the possibility premise), then, based on the axiom $\Diamond p \equiv \Box p$ in the modal logic system S5, this being also exists in the actual world (Plantinga, 1977: 107–198).

William Rowe argues that this argument is epistemologically flawed, as it commits the fallacy of begging the question. In an epistemological sense, begging the question occurs when “knowledge of one of the premises of the argument” depends on “knowledge of the conclusion of the argument.” By “dependency,” Rowe means that it is impossible to know the premise without prior knowledge of the conclusion—so much so that “knowledge of the conclusion” becomes a necessary condition for “knowledge of the premise” (Rowe, 1976: 444). Based on this reasoning, Rowe asserts that knowledge of the possibility premise depends on knowledge of the conclusion. Specifically, one can only know the

University of Tehran

proposition “there is a possible world in which there exists a being who is omnipotent, omniscient, and omnibenevolent in all possible worlds” if one already knows the proposition “an omnipotent, omniscient, and omnibenevolent being exists in the actual world” (Rowe, 2009: 89). The hypothesis of this research is twofold. First, Rowe’s reasoning—that the modal ontological argument epistemologically begs the question—is inconsistent with his own analysis of the criteria for identifying this type of fallacy. Second, as critics such as Graham Oppy (1995: 53–54) and Keith Burgess-Jackson (2014: 5–18) have argued, if Rowe’s reasoning is correct, then all valid arguments would epistemologically commit the fallacy of begging the question, which is demonstrably false. Therefore, Rowe has not successfully shown that the modal ontological argument commits the fallacy of begging the question.

Research Findings

Rowe’s claim that the modal ontological argument epistemologically begs the question is based on the criterion that “the premise must necessarily be false if the conclusion is false.” Specifically, if “a maximally great being” does not exist in the actual world (i.e., the conclusion is false), then there can be no possible world in which “a maximally great being” exists (i.e., the possibility premise is false). This, according to Rowe, demonstrates the epistemological dependence of the possibility premise on the conclusion. However, Rowe also argues that the entailment between two propositions, A and B (i.e., A entails B), is not a sufficient condition for the epistemological dependence of “knowledge of proposition A” on “knowledge of proposition B” (Rowe, 1976: 446). Since the statements “A entails B,” “A is not true unless B is true,” and “the falsity of B necessarily leads to the falsity of A” are logically equivalent, Rowe’s positions appear inconsistent. He asserts that the epistemological dependence of the possibility premise on the conclusion arises because the possibility premise entails the conclusion (the falsity of the conclusion necessarily leads to the falsity of the premise). Yet, he also maintains that mere entailment is insufficient to establish epistemological dependence unless it is demonstrated that there is no other path to knowledge of A except through knowledge of B. Rowe provides no argument beyond pointing to the entailment between the possibility premise and the conclusion of the modal ontological argument to support his claim that the argument begs the question. Furthermore, as critics such as Graham Oppy (1995: 53–54) and Keith Burgess-Jackson (2014: 5–18) have observed, if Rowe’s criterion for epistemological dependence—that the premises entail the conclusion—is accepted, it would imply that all valid arguments commit the fallacy of begging the question, a conclusion that is clearly false.

Conclusion

William Rowe argues that the modal ontological argument epistemologically commits the fallacy of begging the question. His reasoning is based on the claim that if a “maximally great being” does not exist in the actual world, then the “possibility premise” must also be false. This research has demonstrated two key issues with Rowe’s argument. First, his views on the criteria for identifying epistemological dependence between two propositions are inconsistent. Second, adopting his criterion for determining whether an argument epistemologically begs the question leads to the unacceptable consequence that all valid

arguments would fall into this fallacy. Therefore, Rowe has not successfully demonstrated that the modal ontological argument commits the fallacy of begging the question.

Cite this article: Khodamoradi, M. A. (2025). A Critique of William Rowe's Perspective on the "Begging the Question" Nature of the Modal Ontological Argument. *Philosophy and Kalam*, 57 (2), 497-513. (in Persian)

Publisher: University of Tehran Press.

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22059/jftp.2024.378216.523518>

Article Type: Research Paper

Received: 18-Jun-2024

Received in revised form: 5-Oct-2024

Accepted: 28-Dec-2024

Published online: 18-Feb-2025

نقد دیدگاه ویلیام رو در باب «پنداشت پرسش» بودن استدلال وجودشناختی موجّهاتی

محمد امین خدامرادی^۱

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه فلسفه دین، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
رایانامه: amin.khodamoradi@ut.ac.ir

چکیده

مسئله اصلی این پژوهش، بررسی و نقد اشکال ویلیام رو به استدلال وجودشناختی موجّهاتی به روش توصیفی - تحلیلی است. در استدلال وجودشناختی سعی می‌شود از مفهوم خداوند به وجود خارجی خداوند پُل زده شود. یکی از مشهورترین صورت‌بندی‌ها از این استدلال، استدلال وجودشناختی موجّهاتی است که پیشرفته‌ترین نسخه آن، توسط آلوین پلنتینگا ارائه شده است. طبق این استدلال، تعریف خداوند عبارت است از موجودی که در تمام جهان‌های ممکن عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض است (موجود به‌طور حدّاکثری عظیم) و از آنجا که چنین موجودی از امکان عام برخوردار است، بنابراین در جهان بالفعل موجود است. مقدمه سرنوشت‌ساز این استدلال «مقدمه ناظر به امکان» نام دارد؛ مقدمه‌ای که براساس آن، وجود خداوند مُحال نیست. ویلیام رو، یکی از مخالفان استدلال وجودشناختی، بر این باور است که استدلال پلنتینگا به‌لحاظ معرفت‌شناختی از مغالطه «پنداشت پرسش» رنج می‌برد، چرا که تنها راه علم پیدا کردن به «مقدمه ناظر به امکان»، امکان عام وجود خداوند، این است که از پیش نتیجه استدلال، یعنی وجود خداوند در جهان بالفعل، را پذیرفته باشیم. در این پژوهش سعی می‌شود تحلیل دقیقی از اشکال ویلیام رو ارائه و سپس به نفع این مدّعا استدلال می‌شود که دلیل رو برای اینکه استدلال مذکور به‌لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار «پنداشت پرسش» است، با تحلیل رو در باب معیار تشخیص این نوع مغالطه ناسازگار است. همچنین، همانطور که برخی از منتقدان رو به‌درستی اشاره کرده‌اند، لازمه «پنداشت پرسش» دانستن استدلال وجودشناختی موجّهاتی برمبنای دلیل رو، این است که تمام استدلال‌های معتبر را گرفتار «پنداشت پرسش» بدانیم؛ امری که بطلانش آشکار است. در نتیجه، رو نتوانسته است نشان دهد که استدلال وجودشناختی موجّهاتی گرفتار مغالطه «پنداشت پرسش» است.

کلیدواژه‌ها: استدلال وجودشناختی موجّهاتی، آلوین پلنتینگا، پنداشت پرسش، ویلیام رو.

استناد: خدامرادی، محمد امین (۱۴۰۳). نقد دیدگاه ویلیام رو در باب «پنداشت پرسش» بودن استدلال وجودشناختی
موجّهاتی. فلسفه و کلام اسلامی، ۵۷ (۲)، ۴۹۷-۵۱۳.

نوع مقاله: علمی-پژوهشی

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۲۹

© نویسندگان

بازنگری: ۱۴۰۳/۰۷/۱۴ DOI: <https://doi.org/10.22059/jitp.2024.378216.523518>

پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۰۸

انتشار: ۱۴۰۳/۱۱/۳۰

مقدمه

استدلال وجودشناختی^۱ در کنار دو استدلال جهان‌شناختی^۲ و غایت‌شناختی^۳، سه استدلال کلاسیک برای اثبات وجود خداوند به شمار می‌روند. وجه تمایز استدلال وجودشناختی از دو استدلال دیگر این است که دو استدلال جهان‌شناختی و غایت‌شناختی مبتنی بر مشاهدات و حقایق تجربی در باب جهان هستند و از این رو به استدلال‌های پسین^۴ برای اثبات وجود خداوند معروف‌اند (Rowe, 2007: 19). این در حالی است که ادعا می‌شود استدلال وجودشناختی یک استدلال پیشین^۵ برای اثبات وجود خداوند است؛ بدین نحو که مقدمات به کار رفته در آن مأخوذ از تجربه نیستند (Oppy, 1995: 1; Rowe, 2007: 19; Goldschmidt, 2020: 1).

استدلال وجودشناختی را اولین بار قدیس آنسلم^۶ در فصل دوم کتاب مخاطبه با دیگری^۷ مطرح کرد (Anselm, 1077: 87). پس از گذشت بیش از هزار سال از کتاب آنسلم، صورت‌بندی‌های بسیار متنوعی از استدلال وجودشناختی ارائه شده است^۸. با این حال می‌توان گفت که هسته مشترک تقریباً تمامی صورت‌بندی‌ها این است که از بررسی مفهوم خداوند به مصداق خارجی داشتن این مفهوم پی می‌بریم (Palmer, 2001: 3-4).

در قرن بیستم فلاسفه‌ای مانند نورمن ملکوم^۹، چالرز هارتشورن^{۱۰} و آلوین پلنتینگا^{۱۱}، با استفاده از مفاهیم موجهاتی^{۱۲} ضرورت^{۱۳} و امکان^{۱۴} تلاش کردند تا صورت‌بندی جدیدی از استدلال وجودشناختی ارائه کنند (Malcolm, 1960: 41-62; Hartshorne, 1962: 49-68; Plantinga, 1974: 213-216; 1977: 107-112). که در ادبیات این بحث به استدلال‌های وجودشناختی موجهاتی^{۱۴} معروف‌اند. طبق صورت‌بندی پلنتینگا، خداوند موجودی است که در تمام

1. Ontological argument
2. Cosmological argument
3. Teleological argument
4. A posteriori argument
5. A priori argument
6. Saint Anselm
7. Proslogion

^۸ گراهام آبی در ویرایش سال ۲۰۲۳ مدخل «استدلال‌های وجودشناختی» دانشنامه فلسفه استنفورد، استدلال‌های وجودشناختی را به هشت دسته تقسیم می‌کند: استدلال‌های وجودشناختی مبتنی بر تعریف، استدلال‌های وجودشناختی مبتنی بر مفهوم، استدلال‌های وجودشناختی موجهاتی، استدلال‌های وجودشناختی ماینونگی، استدلال‌های وجودشناختی مبتنی بر تجربه، استدلال‌های وجودشناختی پارشناسانه، استدلال‌های وجودشناختی مرتبه بالاتر، استدلال‌های وجودشناختی هگلی (Oppy et al., 2023).

9. Norman Malcolm
10. Charles Hartshorne
11. Alvin Plantinga
12. Necessity
13. Possibility
14. Modal ontological arguments

جهان‌های ممکن^{۱۵} عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض است. اگر وجود چنین موجودی مُحال^{۱۶} نباشد (مقدمه ناظر به امکان^{۱۷})، آنگاه این موجود در جهان بالفعل^{۱۸} نیز موجود است. ویلیام رو^{۱۹}، فیلسوف خداناباور، معتقد است که استدلال پلنتینگا از مغالطه «پنداشت پرسش^{۲۰}» رنج می‌برد. به باور رو، این استدلال به لحاظ معرفت‌شناختی^{۲۱} گرفتار «پنداشت پرسش» است، زیرا ما تنها زمانی می‌توانیم به «مقدمه ناظر به امکان»-امکان عام داشتن وجود خداوند-پی ببریم که از قبل به وجود خداوند در جهان بالفعل علم داشته باشیم^{۲۲} (Rowe, 2009: 89). به عبارت دیگر، نمی‌توان بدون اذعان قبلی به وجود خداوند در جهان بالفعل (نتیجه استدلال)، به «مقدمه ناظر به امکان» علم پیدا کرد.

فرضیه پژوهش حاضر این است که اولاً دلیل رو به نفع «پنداشت پرسش» دانستن استدلال وجودشناختی موجهاتی با معیار او در باب تشخیص این نوع مغالطه ناسازگار است و ثانیاً، همان‌طور که منتقدانی چون گراهام آپی^{۲۳} و کیث بورجس-جکسون^{۲۴} اشاره کرده‌اند، اگر دلیل رو دست باشد، آنگاه تمام استدلال‌های معتبر^{۲۵} نیز به لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار «پنداشت پرسش» اند؛ حال آنکه این مطلب به وضوح باطل است. در این راستا، این پژوهش در چهار بخش تنظیم شده است. بخش اول به توضیح نسخه پلنتینگا از استدلال وجودشناختی موجهاتی اختصاص دارد. در بخش دوم فهم رو در باب مغالطه «پنداشت پرسش» بیان می‌شود. در بخش سوم سعی می‌شود که تفسیر دقیقی از اشکال وی به استدلال وجودشناختی موجهاتی ارائه شود. بخش چهارم و پایانی به نقد مدّعی رو درباره پنداشت پرسش دانستن استدلال وجودشناختی موجهاتی اختصاص دارد و نشان داده می‌شود که استدلال وی به نفع این مدّعا نادرست است.

15. Possible worlds

16. Impossible

17. Possibility premise

18. Actual World

19. William Leonard Rowe

20. The fallacy of begging the question

21. Epistemologically

۲۲. رو معتقد است که هم استدلال وجودشناختی کلاسیک (نسخه آنسلم) و هم استدلال وجودشناختی موجهاتی گرفتار مغالطه «پنداشت پرسش» هستند. در این مقاله در باب اشکال رو به استدلال وجودشناختی کلاسیک سخنی به میان نمی‌آوریم و توجه خود را بر استدلال وجودشناختی موجهاتی متمرکز می‌کنیم. برای نقد دیدگاه رو در باب پنداشت پرسش دانستن استدلال آنسلم، به مقاله زیر مراجعه کنید:

Burgess-Jackson, Keith. (2014). Does Anselm beg the question. *International Journal for Philosophy of Religion*. 76 (1) , 5-18. DOI 10. 1007/s11153-014-9450-9

23. Graham Oppy

24. Keith Burgess-Jackson

25. Valid arguments

پیشینه پژوهش

در باره استدلال وجودشناختی، به طور عام، و استدلال وجودشناختی موجهاتی، به طور خاص، آثار متعددی به زبان فارسی نگاشته شده است که از باب نمونه به چند مورد اشاره می شود. برهان وجودی در فلسفه غرب و فلسفه اسلامی اثر علی افضل، عنوان کتابی است که به سیر تکوین استدلال های وجودشناختی در فلسفه غرب پرداخته است و همچنین صورت بندی های موجهاتی مطرح شده توسط برخی فیلسوفان اسلامی مانند محقق نراقی و محمد حسین غروی اصفهانی (علاّمه کمپانی) - که قبل از حامیان صورت بندی موجهاتی در غرب می زیسته اند - را معرفی می کند (علی افضل، انتشارات حکمت و فلسفه). حمیدرضا آیت الهی و سمیه فریدونی در مقاله «امکان پذیری وجود خدا در برهان های وجودی مدرن» سه تقریر نورمن ملکوم، چارلز هارتشورن و آلوین پلنتینگا از استدلال وجودشناختی موجهاتی را تشریح کرده و در باب مغالطه «پنداشت پرسش» و نیز سه روش برای توجیه صدق «مقدمه ناظر به امکان» توضیحاتی ارائه داده اند (آیت الهی و فریدونی، ۱۳۹۲: ۱۸-۱). فرح رامین و فریده محمد زمانی در مقاله «بررسی و نقد براهین وجودی از منظر گراهام آپی» به بررسی اقسام استدلال های وجودشناختی از منظر گراهام آپی پرداخته و اشکالات وی به براهین وجودشناختی را مورد بررسی قرار داده اند (رامین و محمد زمانی، ۱۳۹۹: ۱۱۶-۹۱). در نهایت، اصلی ترین پژوهشی که درباره دیدگاه ویلیام رو در باب استدلال وجودشناختی انجام شده است، «مغالطه «پنداشت پرسش» در برهان وجودی از منظر ویلیام رو» از فرح رامین است که در آن، به اشکال «پنداشت پرسش» از سوی ویلیام رو به دو تقریر آنسلم و پلنتینگا می پردازد و افزون بر حکم به وارد بودن این اشکال به هر دو تقریر مذکور، تلاش جدیدی نیز بر تقویت مدّعی پنداشت پرسش بودن استدلال پلنتینگا انجام می دهد (رامین، ۱۴۰۲: ۳۵۵-۳۷۳).

نوآوری پژوهش حاضر، نسبت به پژوهش های پیشین، در دو امر است: اول اینکه سعی می کند تبیین دقیقی از اشکال رو به استدلال وجودشناختی موجهاتی ترسیم کند و بیان مجمل وی را به تفصیل درآورد. دوم اینکه مدّعی رو را در باب اینکه استدلال وجودشناختی موجهاتی گرفتار مغالطه «پنداشت پرسش» است به چالش بکشد.

بخش اول) استدلال وجودشناختی موجهاتی

روایت کلاسیک از استدلال وجودشناختی، همان صورت بندی ارائه شده توسط آنسلم در فصل دوم کتاب مخاطبه با دیگری است. طبق این استدلال، «وجود داشتن» یک کمال^{۲۶} به شمار می آید و از آنجا که خداوند - بنا بر تعریف - موجودی است که کامل تر از آن را نمی توان تصور کرد، بنابراین خداوند در خارج موجود است (Anselm, 1077: 87). به تعبیر دکارت^{۲۷} که یکی از حامیان جدی استدلال

26. Perfection

27. Rene Descartes

وجودشناختی کلاسیک است، همچنان که «سه ضلع داشتن» در مفهوم مثلث گنجانده شده است، «وجود داشتن» نیز در مفهوم موجود مطلقاً کامل^{۲۸} (خداوند) گنجانده شده است^{۲۹} (Descartes, 1641: 47-51). حامیان معاصر استدلال وجودشناختی، علی‌رغم پذیرش آسیب‌پذیری استدلال وجودشناختی کلاسیک در برابر انتقادات (Plantinga, 1977: 101-104; Malcolm, 1960: 44)، معتقدند که می‌توان صورت‌بندی جدیدی از این استدلال ارائه داد که قابل دفاع باشد (104-112). قوی‌ترین نسخه در میان تقریرهای مختلف از استدلال وجودشناختی موجهاتی، متعلق به آوین پلنتینگا، فیلسوف دین تحلیلی معاصر، است که در دو کتاب سرشت ضرورت^{۳۰} (Plantinga, 1974: 213-216) و خدا، اختیار و شر^{۳۱} (Plantinga, 1977: 108-112) به اقامه این استدلال پرداخته است.

تعریفی که پلنتینگا از خداوند ارائه می‌کند، مبتنی بر الهیات موجود کامل^{۳۲} است. براساس الهیات موجود کامل، خداوند کامل‌ترین موجود ممکن (Rogers, 2000: vii) یا عالی‌ترین موجود به لحاظ متافیزیکی ممکن است (Nagasawa, 2017: 9) و در نتیجه، تمام کمالات را به نحو ذاتی^{۳۳} داراست (Van Inwagen, 2024: 137). پلنتینگا از دو اصطلاح «برتری حداکثری^{۳۴}» و «عظمت حداکثری^{۳۵}» برای پیش بردن استدلالش استفاده می‌کند. مطابق با اصطلاح‌شناسی پلنتینگا: (۱) موجود x در جهان ممکن W دارای «برتری حداکثری» است، اگر و تنها اگر، x در W عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض باشد و (۲) موجود x دارای «عظمت حداکثری» است، اگر و تنها اگر، x در تمام جهان‌های ممکن دارای «برتری حداکثری» باشد (Plantinga 1977, 108). با کنار هم نهادن این دو تعریف و به‌منظور سهولت بیشتر، می‌توان «عظمت حداکثری» را چنین تعریف کرد: موجود x دارای «عظمت حداکثری» است، اگر و تنها اگر، x در تمام جهان‌های ممکن عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض باشد.^{۳۶} از نظر پلنتینگا، خداوند مصداق‌بخش ویژگی «عظمت

²⁸. Supremely perfect being

²⁹. برای اطلاع بیشتر از استدلال وجودشناختی دکارت، به مدخل «استدلال وجودشناختی دکارت» از دانشنامه فلسفه استنفورد مراجعه کنید:

Nolan, Lawrence, «Descartes' Ontological Argument», The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Spring 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2021/entries/descartes-ontological/>>.

³⁰. The Nature of Necessity

³¹. God, Freedom, and Evil

³². Perfect being theology

³³. Essentially

³⁴. Maximal excellence

³⁵. Maximal greatness

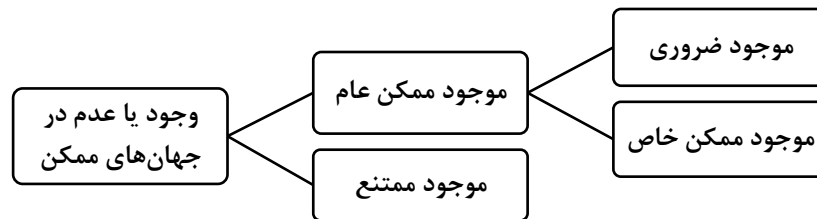
³⁶. اگر در تعریف موجود a بیاوریم « a موجودی است که در تمام جهان‌های ممکن F است»، این تعریف را می‌توان به دو شکل تفسیر کرد: اول) این تعریف صرفاً بیان می‌کند که یکی از ویژگی‌های ذاتی (a essential properties) F است. برای مثال، «نمک» موجودی است که در تمام جهان‌های ممکن «شور» است. این تعریف از نمک، صرفاً بیان می‌کند که ویژگی «شوری» از «نمک»

حدّاکثری» است. پس از فهم معنای ویژگی «عظمت حدّاکثری»، می‌توان استدلال وجودشناختی موجهاتی پلنتینگا را، با اندکی تغییر در طرز بیان، اینگونه صورت‌بندی کرد:

مقدمه) جهان ممکن وجود دارد که در آن، موجودی است که در تمام جهان‌های ممکن عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض است (مقدمه ناظر به امکان).

نتیجه) عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض در جهان بالفعل وجود دارد.

پیش از پرداختن به چگونگی استنتاج نتیجه از «مقدمه ناظر به امکان»، لازم است که نکاتی در باب وجود داشتن یا نداشتن در جهان‌های ممکن بیان شود. برای هر مفهومی، از جهت مصداق داشتن یا نداشتن در جهان‌های ممکن، بنابر حصر عقلی دو حالت وجود دارد: «امکان عام^{۳۷}» و «امتناع^{۳۸}». خود حالت امکان عام بنابر حصر عقلی به دو حالت تقسیم می‌شود: «ضرورت^{۳۹}» و «امکان خاص^{۴۰}». موجود ممکن عام^{۴۱}، موجودی است که حدّاقل در یک جهان ممکن موجود است. موجود ضروری^{۴۲}، موجودی است که در تمام جهان‌های ممکن موجود است. موجود ممکن خاص^{۴۳}، موجودی است که حدّاقل در یک جهان ممکن موجود و حدّاقل در یک جهان ممکن معدوم است و موجود ممتنع^{۴۴}، موجودی است که در هیچ جهان ممکن موجود نیست.

با این توضیحات می‌توان گفت که «مقدمه ناظر به امکان»، به منظور دست‌یافتن به نتیجه، دو گام بر می‌دارد.

جدائناپذیر است و در هر جهان ممکن که «نمک» وجود داشته باشد، آن «نمک» «شور» است. دوم) این تعریف، نه تنها بیان می‌کند که یکی از ویژگی‌های ذاتی F است، بلکه بیان می‌کند که a در تمام جهان‌های ممکن موجود است. در تعریف خداوند به «موجودی که در تمام جهان‌های ممکن عالم مطلق، قائل مطلق و خیرخواه محض است»، تفسیر دوم مدّ نظر است. طبق این تعریف، خداوند موجودی است که در هر جهان ممکن وجود دارد و در هر کدام از این جهان‌ها عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض است. به تعبیر رساتر، خداوند «یک موجود ضرورتاً دارای وجود است که تمام کمالات را به‌نحو ذاتی داراست» (a necessarily existent being) (Van Inwagen, 2018 : 242) (who has all perfections essentially).

37. Possibility

38. Impossibility

39. Necessity

40. Contingency

41. Possible being

42. Necessary being

43. Contingent being

44. Impossible being

گام اول: این مقدمه تعریف خاصی از خداوند را مد نظر قرار می‌دهد؛ تعریفی که به موجب آن، شقی «موجود ممکن خاص» بودن خداوند رد می‌شود و دو شقی «موجود ضروری» و «موجود ممتنع» باقی می‌ماند.

گام دوم: طبق این مقدمه جهان ممکن وجود دارد که در آن، خداوند موجود است و این یعنی رد شقی «موجود ممتنع» بودن خداوند. در نتیجه، از آنجا که خداوند نه «موجود ممکن خاص» است و نه «موجود ممتنع»، بنابراین خداوند یک «موجود ضروری» است و در تمام جهان‌های ممکن وجود دارد. در باب تعریفی که از خداوند در این مقدمه ارائه می‌شود، باید توجه کرد که تعریف خداوند به «موجود به‌طور حداکثری عظیم»^{۴۵} صرفاً بیان نمی‌کند که خداوند عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض است؛ بلکه مدعی است خداوند «در تمام جهان‌های ممکن» عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض است. همین قید «در تمام جهان‌های ممکن» است که سبب می‌شود گزینه «موجود ممکن خاص» بودن خداوند رد شود. زیرا اگر موجودی در هر جهان ممکنی مصداق بخش ویژگی‌های علم مطلق، قدرت مطلق و خیرخواهی محض باشد، پس حتماً در هر جهان ممکنی وجود دارد (موجود x در جهان ممکن W مصداق بخش ویژگی a نیست، مگر اینکه x در W موجود است (Plantinga, 1977: 108).) و موجودی که (بنابر تعریف) در هر جهان ممکنی وجود داشته باشد، یک موجود ممکن خاص نیست. در نتیجه، می‌توان گفت که با تعریف خداوند به «موجود به‌طور حداکثری عظیم»، یا باید خداوند را یک «موجود ضروری» بدانیم که در تمام جهان‌های ممکن وجود دارد یا اینکه باید خداوند را یک «موجود ممتنع» به شمار آوریم که در هیچ جهان ممکنی موجود نیست^{۴۶} (Rowe, 2009: 92).

در گام دوم «مقدمه ناظر به امکان» ادعا می‌شود که خداوند، «موجود به‌طور حداکثری عظیم»، یک «موجود ممتنع» نیست و از امکان عام برخوردار است. از این رو، شقی «موجود ممتنع» بودن خداوند نیز رد شده و نشان داده می‌شود که خداوند یک «موجود ضروری» است. در این صورت، موجود

⁴⁵. Maximally great being

⁴⁶. شاید این پرسش مطرح شود که چگونه ممکن است خداوند را، در مقام تعریف، موجودی بدانیم که در تمام جهان‌های ممکن عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض است و در عین حال او را یک «موجود ممتنع» قلمداد کنیم؟ به دیگر سخن، شاید کسی اعتراض کند که تعریف خداوند که «موجود به‌طور حداکثری عظیم» نه تنها گزینه «موجود ممکن خاص»، بلکه «موجود ممتنع» بودن را هم در مورد خداوند رد می‌کند و مستقیماً «موجود ضروری» بودن خداوند را اثبات می‌نماید و دیگر نیازی به دفاع مستقل از «امکان عام» وجود خداوند هم نداریم. در پاسخ باید گفت تعریف خداوند به «موجود به‌طور حداکثری عظیم» با «موجود ممتنع» بودن خداوند سازگار است. «عظمت حداکثری» تنها یک مفهوم است و اگر این مفهوم در هیچ جهان ممکنی مصداق پیدا نکرده باشد، آنگاه هیچ جهان ممکنی وجود ندارد که در آن «موجود به‌طور حداکثری عظیم» وجود داشته باشد و در این صورت، «موجود به‌طور حداکثری عظیم» یک «موجود ممتنع» است. در واقع، تعریف خداوند به «موجود به‌طور حداکثری عظیم» صرفاً دال بر این است که اگر خداوند در یک جهان ممکن وجود داشته باشد، آنگاه در تمام جهان‌های ممکن وجود دارد و اگر خداوند در یک جهان ممکن وجود نداشته باشد، آنگاه در هیچ جهان ممکنی وجود ندارد.

عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض در تمام جهان‌های ممکن وجود دارد و از آنجا که جهان بالفعل نیز یکی از جهان‌های ممکن است، بنابراین چنین موجودی در جهان بالفعل نیز وجود دارد.^{۴۷}

بخش دوم) رو و مغالطه «پنداشت پرسش»

پیش از پرداختن به اشکال رو مبنی بر پنداشت پرسش بودن استدلال وجودشناختی موجهاتی، باید ببینیم که تحلیل رو از مغالطه «پنداشت پرسش» چیست. رو معتقد است که مغالطه «پنداشت پرسش» به دو قسم «پنداشت پرسش در برابر کسی»^{۴۸} و «پنداشت پرسش فی نفسه»^{۴۹} تقسیم می‌شود (Rowe, 1976: 443-444). یک استدلال زمانی در برابر شخص A «پنداشت پرسش» است که مقدمه‌ای در آن استدلال به کار گرفته شود که برای A نامقبول باشد. مثالی که رو برای این قسم از مغالطه «پنداشت پرسش» ذکر می‌کند، استدلال جی. ای. مور^{۵۰} است که در برابر شخص ایده‌آلیست افراطی که معتقد است گزاره «اشیای مادی وجود دارند» منجر به تناقض می‌شود اقامه شده است. استدلال مور بدین شرح است:

(۱) گزاره «اشیای مادی وجود دارند» صادق است.

(۲) هیچ گزاره صادقی منجر به تناقض نمی‌شود.

نتیجه (گزاره «اشیای مادی وجود دارند») منجر به تناقض نمی‌شود (Rowe, 1976: 443-444). در این استدلال، مقدمه ۱ برای شخص ایده‌آلیست که معتقد است اشیای مادی مستقل از ذهن فاعل شناسا وجود ندارند نیست و در نتیجه، استدلال مذکور در برابر ایده‌آلیست پنداشت پرسش کرده است (Rowe, 1976: 444). البته رو معتقد است که به این نوع استدلال‌ها هیچ اشکالی از این جهت که یکی از مقدماتشان مورد پذیرش طرف مقابل نیست وارد نیست و این استدلال‌ها، از جمله استدلال مور، می‌توانند استدلال بسیار خوبی به نفع نتیجه خود باشند (Rowe, 1976: 444).

^{۴۷}. بیان ما در باب استنتاج نتیجه استدلال وجودشناختی موجهاتی از «مقدمه ناظر به امکان» وجه دیگری از این آکسیوم منطقی در سیستم S5 منطق موجهات است که طبق آن: اگر گزاره p در یک جهان ممکن ضرورتاً صادق باشد، آنگاه q در تمام جهان‌های ممکن ضرورتاً صادق است. همچنین، اگر گزاره q در یک جهان ممکن ضرورتاً کاذب باشد، آنگاه q در تمام جهان ممکن ضرورتاً کاذب است (Plantinga, 1977: 112; Pruss & Rasmussen, 2018: 29-30).

$$\Diamond p \equiv \Box p$$

اگر «مقدمه ناظر به امکان» صادق باشد، آنگاه جهان ممکن w وجود دارد که در آن، گزاره p: «عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض در تمام جهان‌های ممکن وجود دارد» صادق است و این یعنی گزاره q: «عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض وجود دارد»-برای خاطر قید «در تمام جهان‌های ممکن» در گزاره p-ضرورتاً در w صادق است. طبق این آکسیوم منطقی، اگر q در w ضرورتاً صادق باشد، آنگاه q در تمام جهان‌های ممکن و از جمله در جهان بالفعل نیز ضرورتاً صادق است و این یعنی خداوند در جهان بالفعل وجود دارد.

^{۴۸}. Against someone

^{۴۹}. In itself

^{۵۰}. G. E. Moore

رو در تبیین استدلالی که فی نفسه گرفتار «پنداشت پرسش» است، بر این باور است که خود مغالطه «پنداشت پرسش فی نفسه» در دو حالت رخ می‌دهد: حالت منطقی^{۵۱} و حالت معرفت‌شناختی^{۵۲}. حالت منطقی زمانی رخ می‌دهد که یکی از مقدمات (یا ترکیب عطفی مقدمات) با نتیجه استدلال این همان^{۵۳} باشد (Rowe, 1976: 444). برای مثال، استدلال زیر به لحاظ منطقی گرفتار «پنداشت پرسش» است:

(۱) اختیار نداریم.

نتیجه) اختیار نداریم.

حالت معرفت‌شناختی زمانی رخ می‌دهد که «علم به یکی از مقدمات استدلال» وابسته به «علم به نتیجه استدلال» باشد. در اینجا منظور از «وابستگی» این است که به جز علم قبلی به نتیجه، هیچ راهی برای علم پیدا کردن به مقدمه در دسترس نباشد؛ به نحوی که غیرممکن باشد بدون علم به نتیجه، به مقدمه مذکور علم پیدا کنیم («علم به نتیجه» شرط لازم «علم به مقدمه» باشد). به تعبیر دیگر، اگر علم به یکی از مقدمات استدلال مستقل از علم به نتیجه نباشد، آنگاه استدلال مذکور به لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار «پنداشت پرسش» است (Rowe, 1976: 444). رو معتقد است که اهمیت حالت معرفت‌شناختی از حالت منطقی بیشتر است، چرا که گاهی تشخیص اینکه آیا علم به مقدمه می‌تواند مستقل از علم به نتیجه به دست بیاید یا نه دشوار است (Rowe, 1976: 444). رو برای استدلالی که به لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار «پنداشت پرسش» است از این مثال استفاده می‌کند:

(۱) هر آنچه انجیل می‌گوید، صادق است.

(۲) انجیل می‌گوید که خداوند وجود دارد.

نتیجه) خداوند وجود دارد (Rowe, 1976: 444).

به عقیده رو تنها راه ممکن برای علم پیدا کردن به اینکه «هر آنچه انجیل می‌گوید، صادق است» این است که از پیش بدانیم که «خداوند وجود دارد». به عبارت دیگر، مُحال است که بدانیم «هر آنچه انجیل می‌گوید، صادق است»، مگر اینکه از قبل بدانیم «خداوند وجود دارد» و این به معنای «پنداشت پرسش» بودن این استدلال به لحاظ معرفت‌شناختی است (Rowe, 1976: 444).

بخش سوم) پنداشت پرسش بودن استدلال وجودشناختی موجهاتی

رو بر این باور است که استدلال وجودشناختی موجهاتی به لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار مغالطه «پنداشت پرسش» است (Rowe, 2009: 87). وی معتقد است که علم به «مقدمه ناظر به امکان» وابسته به علم به نتیجه است. ما تنها در صورتی می‌توانیم به گزاره «جهان ممکنی وجود دارد که در

⁵¹. Logical way

⁵². Epistemological way

⁵³. Identical

آن، موجودی است که در تمام جهان‌های ممکن عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض است» علم پیدا کنیم که از پیش به گزاره «موجود عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض در جهان بالفعل وجود دارد» علم پیدا کرده باشیم (Rowe, 2009: 89). دلیل رو برای اینکه استدلال پلنتینگا به لحاظ معرفت‌شناختی از مغالطه «پنداشت پرسش» رنج می‌برد، بدین شرح است:

برای اینکه بدانیم خداوند (موجود به‌طور حدّاکثری عظیم) یک موجود ممکن عام است، باید چه چیزی را بدانیم؟ به باور من، حدّاقل باید بدانیم که موجودی عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض در جهان بالفعل وجود دارد. چرا که، با صرف‌نظر از سایر جهان‌های ممکن، اگر چنین موجودی در جهان ممکن که بالفعل است وجود نداشته باشد، آنگاه دیگر تعریف پلنتینگا بر او صدق نمی‌کند: یعنی دیگر موجود به‌طور حدّاکثری عظیم نیست. درواقع، اگر چنین موجودی در جهان ممکن که بالفعل است وجود نداشته باشد، آنگاه او یک موجود ممتنع است (Rowe, 2009: 89).

برای روشن‌تر شدن اشکال رو، مجدداً استدلال وجودشناختی موجهاتی را مرور می‌کنیم: مقدمه ناظر به امکان: جهان ممکن وجود دارد که در آن، موجودی است که در تمام جهان‌های ممکن عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض است.

نتیجه: موجود عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض در جهان بالفعل وجود دارد. به باور رو، اگر «موجود عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض» در جهان بالفعل وجود نداشته باشد، آنگاه هیچ جهان ممکن وجود ندارد که در آن، «موجود عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض در تمام جهان‌های ممکن» وجود داشته باشد؛ یعنی اگر «موجود به‌طور حدّاکثری عظیم» در جهان بالفعل وجود نداشته باشد، آنگاه «موجود به‌طور حدّاکثری عظیم» یک «موجود ممتنع» خواهد بود.

به دیگر سخن، اگر نتیجه استدلال کاذب باشد، آنگاه «مقدمه ناظر به امکان» نیز کاذب خواهد بود و کذب این مقدمه به دو حالت متصوّر است:

حالت اول) تعریف خداوند به «موجود به‌طور حدّاکثری عظیم» را نپذیریم و «امکان عام» داشتن وجود خداوند را حفظ کنیم؛ بدین نحو که قید «در تمام جهان‌های ممکن» را از تعریف خداوند حذف کنیم و خداوند را موجودی بدانیم که عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض است و به‌طور امکان خاص، و نه به‌نحو ضروری، وجود دارد.

حالت دوم) تعریف خداوند به «موجود به‌طور حدّاکثری عظیم» را بپذیریم و حکم به امتناع چنین موجودی کنیم. اگر خداوند، بنابر تعریف، موجودی باشد که در تمام جهان‌های ممکن موجود است، آنگاه عدم وجود خداوند در یک جهان ممکن، بدین معناست که خداوند در هیچ جهان ممکن موجود نیست و یک «موجود ممتنع» است.

رو با انتخاب حالت دوم، تعریف خداوند به «موجود به‌طور حدّاکثری عظیم» را می‌پذیرد و معتقد است که خداوند موجودی است عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض که، نه به‌طور امکان خاص، بلکه به‌نحو ضروری وجود دارد (Rowe, 2009: 92) و در نتیجه، اگر چنین موجودی در جهان بالفعل وجود نداشته باشد، آنگاه یک «موجود ممتنع» خواهد بود.

بخش چهارم) ارزیابی

در این بخش فرض را بر این می‌گذاریم که رو در این ادّعا بر حق است که اگر علم به یکی از مقدّمات استدلال a، وابسته به علم به نتیجه استدلال a باشد؛ به‌نحوی که دانستن آن مقدّمه بدون دانستن نتیجه امکان‌ناپذیر باشد، آنگاه استدلال a به‌لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار مغالطه «پنداشت پرسش» است. سؤالی که هم‌اکنون مطرح می‌شود این است که معیار ما برای تشخیص اینکه استدلالی به‌لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار «پنداشت پرسش» است چیست؟ پرسش در باب معیار تشخیص این قسم از مغالطه «پنداشت پرسش»، در واقع پرسش از این مطلب است که معیار وابستگی «علم به گزاره الف» به «علم به گزاره ب» چیست؟

اگرچه رو صراحتاً و به‌نحو ایجابی معیاری برای تشخیص وابستگی «علم به گزاره الف» به «علم به گزاره ب» ارائه نکرده است، اما استدلال رو در باب «پنداشت پرسش» دانستن استدلال وجودشناختی موجهاتی، حاکی از این است که معیار رو برای اینکه استدلال مذکور را به‌لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار «پنداشت پرسش» بدانند، «ضرورت کذب مقدّمه در صورت کذب نتیجه» است. اگر «موجود به‌طور حدّاکثری عظیم» در جهان بالفعل موجود نباشد (کذب نتیجه)، آنگاه هیچ جهان ممکن نیست که در آن، «موجود به‌طور حدّاکثری عظیم» موجود باشد (کذب مقدّمه ناظر به امکان) و این دالّ بر وابستگی معرفت‌شناختی «مقدّمه ناظر به امکان» به «نتیجه» است.

در جای دیگر اما، رو معتقد است که استلزام میان دو گزاره الف و ب (الف مستلزم ب است)، شرط کافی^{۵۴} برای وابستگی «علم به گزاره الف» به «علم به گزاره ب» نیست (Rowe, 1976: 446). رو در اینجا دو گزاره «این کلاغ سیاه نیست» و «همه کلاغ‌ها سیاه نیستند» را مثال می‌زند. اگرچه گزاره «این کلاغ سیاه نیست» تنها در صورتی صادق است که گزاره «همه کلاغ‌ها سیاه نیستند» صادق باشد («این کلاغ سیاه نیست» کاذب است، مگر اینکه «همه کلاغ‌ها سیاه نیستند» صادق باشد)، اما این امر سبب نمی‌شود که «علم ما به سیاه نبودن این کلاغ خاص»، متوقف و وابسته به «علم ما به سیاه نبودن همه کلاغ‌ها» باشد. دلیل رو این است که راه (یا راه‌های) در دسترس برای ما وجود دارد که بدون اینکه از پیش بدانیم «همه کلاغ‌ها سیاه نیستند»، می‌توان از طریق آنها به «این کلاغ سیاه نیست» علم پیدا کرد و بنابراین می‌شود که از گزاره «این کلاغ سیاه نیست» برای اثبات گزاره «همه کلاغ‌ها سیاه نیستند» استفاده کرد (Rowe, 1976: 446-447). به تعبیری می‌توان گفت که نسبت

⁵⁴. Sufficient condition

میان «وابستگی علم به گزاره الف به علم به گزاره ب» و «رابطه استلزامی میان الف و ب» عموم و خصوص مطلق است. در هر جا که «علم به گزاره الف» وابسته به «علم به گزاره ب» باشد، الف مستلزم ب است (مانند دو گزاره «هر آنچه انجیل می گوید، صادق است» و «خداوند وجود دارد»). اما چنین نیست که هر جا که الف مستلزم ب باشد، پس حتماً «علم به گزاره الف» وابسته به «علم به گزاره ب» است (مانند دو گزاره «این کلاغ سیاه است» و «همه کلاغها سیاه نیستند»).

از آنجا که عبارات منطقی «الف مستلزم ب است»، «الف صادق نیست مگر اینکه ب صادق باشد» و «کذب ب ضرورتاً منجر به کذب الف می شود» با یکدیگر هم‌ارز هستند، بنابراین باید گفت که سخنان رو با یکدیگر ناسازگارند. وی از یک سو بر این باور است که دلیل وابستگی معرفت‌شناختی «مقدمه ناظر به امکان» به «نتیجه استدلال وجودشناختی موجهاتی» این است که اولی مستلزم دومی است و کذب دومی ضرورتاً کذب اولی را به دنبال دارد، اما از سوی دیگر معتقد است که صرف استلزام میان دو گزاره الف و ب، شرط کافی برای وابستگی معرفت‌شناختی الف به ب نیست و باید به طریقی نشان داد که به‌جز علم به ب، مسیر دیگری برای علم به الف نمی‌تواند وجود داشته باشد؛ حال آنکه خود استدلال علی‌حده‌ای، به‌جز اشاره به استلزام میان مقدمه و نتیجه استدلال وجودشناختی موجهاتی، برای «پنداشت پرسش» دانستن استدلال یادشده نمی‌آورد.

جدای از تعارض میان نظرات رو در این مسئله، معضل دیگری که وجود دارد-همچنان که منتقدانی چون گراهام آبی و کیث بورجس-جکسون اشاره کرده‌اند-این است که اگر ملاک پنداشت پرسش بودن یک استدلال به‌لحاظ معرفت‌شناختی را استلزام مقدمات نسبت به نتیجه بدانیم، این تالی فاسد را در پی دارد که تمام استدلال‌های معتبر به‌لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار مغالطه «پنداشت پرسش» هستند (Burgess-Jackson, 2014: 5-18; Oppy, 1995: 53-54)؛ لازمه‌ای که بطالانش واضح است.

استدلال معتبر استدلالی است که از صدق صوری برخوردار بوده و صدق مقدمات، صدق نتیجه را ضرورت می‌بخشد. در یک استدلال معتبر «ترکیب عطفی همه مقدمات» صادق نیست، مگر اینکه نتیجه صادق باشد. برای مثال، استدلال زیر را در نظر بگیرید:

(۱) هر انسانی میرا است.

(۲) سقراط انسان است.

نتیجه) سقراط میرا است.

این استدلال، یک استدلال معتبر به شمار می‌آید. صدق مقدمات این استدلال منجر به صدق ضروری نتیجه می‌شوند؛ به‌نحوی که گزاره «سقراط میرا است» صادق نیست، مگر اینکه هر دو گزاره «هر انسانی میرا است» و «سقراط انسان است» صادق باشند. حال فرض کنید که معیار رو را در باب تشخیص وابستگی یا عدم وابستگی «علم به سقراط انسان است» و «علم به سقراط میرا است» را بپذیریم. از آنجا که، با فرض صدق «هر انسانی میرا است»، «سقراط انسان است» مستلزم صدق

«سقراط میرا است» می‌باشد، بنابراین طبق معیار رو باید حکم به وابستگی «علم به سقراط میرا است» به «علم به سقراط انسان است و علم به هر انسانی میرا است» داد و استدلال فوق را به‌لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار «پنداشت پرسش» دانست؛ درحالی‌که همگان صحت مقدمات این استدلال را برای اثبات صدق نتیجه‌اش کافی می‌دانند.^{۵۵}

درواقع، پذیرش اینکه «الف مستلزم ب است» شرط کافی برای وابستگی «علم به الف» به «علم به ب» است، بدین معناست که هر استدلالی که بخواهد از چنگ مغالطه «پنداشت پرسش» معرفت‌شناختی بگریزد، باید «امکان کذب نتیجه» در صورت «صدق مقدمات» را گشوده بگذارد؛ و این یعنی تمام استدلال‌های معتبر را باید گرفتار مغالطه «پنداشت پرسش» معرفت‌شناختی دانست، زیرا استدلال معتبر استدلالی است که «مجموع مقدمات» مستلزم «نتیجه» هستند و می‌توان «مجموع مقدمات» را می‌توان با ترکیب عطفی به یک گزاره تبدیل کرد (Oppy, 1995: 54).

نتیجه‌گیری

نسخه پلنتینگا از استدلال وجودشناختی موجهاتی پیشرفته‌ترین تقریر از این استدلال به شمار می‌آید. براساس «مقدمه ناظر به امکان»، وجود خداوند (موجود به‌طور حداکثری عظیم) محال نیست و از امکان عام برخوردار است؛ به‌نحوی که جهان ممکن وجود دارد که در آن، موجودی است که در تمام جهان‌های ممکن عالم مطلق، قادر مطلق و خیرخواه محض است. صدق «مقدمه ناظر به امکان» مستلزم «وجود خداوند در جهان بالفعل» است. ویلیام رو معتقد است که استدلال پلنتینگا به‌لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار مغالطه «پنداشت پرسش» است. دلیل وی برای مدعایش این است که اگر «موجود به‌طور حداکثری عظیم» در جهان بالفعل وجود نداشته باشد، آنگاه «مقدمه ناظر به امکان» کاذب خواهد بود. در این پژوهش نشان داده شد که اولاً نظرات رو در باب معیار تشخیص وابستگی معرفت‌شناختی میان دو گزاره با یکدیگر ناسازگار است و ثانیاً پذیرش معیار وی در رابطه با «پنداشت پرسش» معرفت‌شناختی دانستن استدلال وجودشناختی موجهاتی، مستلزم این تالی فاسد است که تمام استدلال‌های معتبر نیز به‌لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار «پنداشت پرسش» باشند. در نتیجه، رو نتوانسته‌است نشان دهد که استدلال وجودشناختی موجهاتی گرفتار مغالطه «پنداشت پرسش» است.

^{۵۵}. جالب است که رو دقیقاً از همین استدلال به‌عنوان مثال نقضی بر معیار استلزام (اینکه الف مستلزم ب است، شرط کافی برای وابستگی «علم به الف» به «علم به ب» است) استفاده می‌کند. وی معتقد است که اگرچه، با فرض صدق «هر انسانی میرا است»، «سقراط انسان است» مستلزم «سقراط میرا است» می‌باشد، اما ما ملاک متفاوتی برای تشخیص «انسان بودن یک چیز» از «میرا بودن یک چیز» داریم و در نتیجه می‌توانیم بدون اینکه از قبل بدانیم «سقراط میرا است»، به اینکه «سقراط انسان است» علم پیدا کنیم (Rowe, 1976: 447). با این حال، رو بدون اینکه استدلالی جداگانه‌ای مطرح کند، استدلال وجودشناختی موجهاتی را به دلیل استلزام «مقدمه ناظر به امکان» نسبت به «نتیجه»، به‌لحاظ معرفت‌شناختی گرفتار «پنداشت پرسش» می‌داند (Rowe, 2009: 89).

منابع

- افضلی، علی. (۱۴۰۰). برهان وجودی در فلسفه غرب و فلسفه اسلامی، چاپ دوم، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران.
- رامین، فرح. (۱۴۰۲). مغالطه «پنداشت پرسش» در برهان وجودی از منظر ویلیام رو. فلسفه و کلام اسلامی، ۵۶ (۲)، ۳۷۳-۳۵۵. doi: 10.22059/jitp.2023.366229.523437
- رامین، فرح و محمد زمانی، فریده. (۱۳۹۹). بررسی و نقد براهین وجودی از منظر گراهام اُپی. نقد و نظر، ۲۵ (۹۷)، ۹۱-۱۱۶. doi: 10.22081/jpt.2020.68576
- فریدونی، سمیه و آیت اللهی، حمیدرضا. (۱۳۹۲). امکان‌پذیری وجود خدا در برهان‌های وجودی مدرن. جستارهای فلسفه دین، ۲ (۴)، ۱-۱۸.

References

- Afzali, A. (2021). *Ontological Argument in Islamic and Western Philosophy*, Ministry of Science, Iranian Institute of Philosophy. (in Persian)
- Anselm. (1077). *Proslogion*, Davis, B& G. R. Evans (eds.), Anselm of Canterbury, The Major Works, Oxford: Oxford University Press.
- Burgess-Jackson, K. (2014). Does Anselm beg the question? *International Journal for Philosophy of Religion*, 76 (1), 5-18. <https://doi.org/10.1007/s11153-014-9450-9>
- Descartes, R. (2008). *Meditations on First Philosophy*, Oxford University Press.
- Faridoni, S. ,& Ayatollahy, H. (2014). Modern Ontological Arguments and the Possibility Premise. *Jostarha-ye Falsafe-ye Din*, 2 (4) , 1-18. (in Persian)
- Goldschmidt, T. (2020). *Ontological Arguments (Elements in the Philosophy of Religion)* , Cambridge/New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108686990>
- Hartshorne, C. (1962). *The Logic of Perfection*, LaSalle, Il.: Open Court.
- Malcolm, N. (1960). Anselm's Ontological Arguments. *The Philosophical Review*, 69 (1) , 41-62. <https://doi.org/10.2307/2182266>
- Nagasawa, Y. (2017). *Maximal God: A New Defence of Perfect Being Theism*, Oxford University Press.
- Nolan, Lawrence, »Descartes' Ontological Argument», *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2021 Edition) , Edward N. Zalta (ed.) ,

URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2021/entries/descartes-ontological/>>.

Oppy, G. (1995). *Ontological Arguments and Belief in God*, New York: Cambridge University Press.

Oppy, Graham; Rasmussen, Josh; Schmid, Joseph, »Ontological Arguments«, The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2023 Edition) , Edward N. Zalta& Uri Nodelman (eds.) , URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2023/entries/ontological-arguments/>>.

Palmer, M. (2001). *The Question of God: An Introduction and Sourcebook*, New York: Routledge.

Plantinga, A. (1974). *The Nature of Necessity*, Oxford: Oxford University Press.

Plantinga, A. (1977). *God, Freedom and Evil*, Wm. B. Eerdmans Publishing

Pruss, A.& Rasmussen, J. (2018). *Necessary Existence*, Oxford, UK: Oxford University Press.

Ramin, F. (2024). William Rowe's View on The Ontological Argument and the Fallacy of Begging the Question. *Philosophy and Kalam*, 56 (2) , 355-373. doi: 10. 22059/jitp. 2023. 366229. 523437. (in Persian)

Ramin, F. ,& Mohammad Zamani, F. (2020). A Consideration and Critique of Ontological Arguments from Graham Oppy's perspective. *Naqd Va Nazar*, 25 (97) , 91-116. doi: 10. 22081/jpt. 2020. 68576. (in Persian)

Rogers, K. A. (2000). *Perfect Being Theology*, Edinburgh University Press.

----- (1976). Comments on Professor Davis' »Does the Ontological Argument Beg the Question?.« *International Journal for Philosophy of Religion*, 7 (4) , 443-447.

----- (2007). *Philosophy of religion: An introduction*, 4th edition, Belmont, CA, Wadsworth, Cengage Learning.

----- (2009). Alvin Plantinga on the Ontological Argument. *International Journal for Philosophy of Religion*, 65 (2) , 87-92. <https://doi.org/10.1007/s11153-008-9182-9>

Van Inwagen, I. (2018). Begging the Question. In (ed.) , *Ontological Arguments*, Cambridge: Cambridge University Press, 238-249.